

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра богослов'я та гуманітарних дисциплін

СИЛАБУС

навчальної дисципліни «СОЦІОЛОГІЯ РЕЛІГІЇ»

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 04 Богослов'я
спеціальність 041 Богослов'я
освітня програма: Богослов'я

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ ТА ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГА

(включаючи електронну пошту, робочий час / місцезнаходження тощо).

Викладач (-і)	Облес Ірина Ігорівна
Контактний тел.	+38(050)578-80-88
Е-mail:	obirig@gmail.com
Сторінка курсу на сайті підтримки навчальних програм КПУ	http://www.zhu.edu.ua/cpu_edu/course/view.php?id=3557
Консультації	<i>Очні консультації:</i> за графіком консультацій викладача, а. 418, головний корпус КПУ <i>Консультації off-line:</i> шляхом повідомлення на сторінці навчальної дисципліни сайту підтримки навчальних програм КПУ http://www.zhu.edu.ua/cpu_edu/course/view.php?id=3566

АНОТАЦІЯ

Навчальна дисципліна «Соціологія релігії» відноситься до циклу загальної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 041 Богослов'я (освітня програма Богослов'я). Згідно з навчальним планом вивчення дисципліни заплановано на 1 семестр (1 курс).

Релігійна діяльність, релігійна свідомість, релігійні організації завжди впливали і продовжують активно впливати на суспільство, його самопочуття та

життєдіяльність. Для більшості людей соціуму віра, здійснення релігійних культів, участь у релігійній діяльності визначають їх місце в суспільстві та відповідні соціальні функції в ньому.

Цілком правомірною тезою, що без урахування стану та якісних характеристик релігійності індивідів, груп, спільнот, функціональної ролі церкви в соціумі, які покликана осмислити та узагальнити соціологія релігії, неможливо ефективно впливати на соціально-політичні інститути, управляти ними та суспільством загалом.

Курс передбачає формування у студентів системного знання щодо виконання конкретних видів наукових, навчально-дослідних, кваліфікаційних та інших робіт.

Освітній процес з дисципліни здійснюється за такими формами: навчальні заняття; самостійна робота; контрольні заходи.

Видами навчальних занять згідно з навчальним планом є: лекції; практичні заняття, самостійна робота, а також консультації.

Практичні заняття передбачають: перевірку домашніх завдань; перевірку засвоєння студентами лекційного матеріалу; рішення задач, тестування.

Самостійна робота студентів полягає у засвоєнні вивченого навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача.

Консультації призначені для роз'яснення теоретичних або практичних питань.

Засвоєння навчального матеріалу перевіряється за допомогою поточного контролю, який здійснюється на семінарських заняттях у формі усних відповідей, самостійних робіт та модульних контрольних робіт.

Підсумковий (семестровий) контроль здійснюється у формі екзамену.

ФОРМАТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна кількість годин - 90 год., у т. ч. 32 годин аудиторних занять і 58 годин самостійної роботи студента. Кількість кредитів ЕСТ8 - 3.

Всього кредитів	Всього годин	Аудиторних годин	У тому числі			Сам. робота
			Лекц.	Лабор.	Семін. (практ.)	
3	90	32	16	-	16	58

ОЗНАКИ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальний рік	Курс (рік навчання)	Семестр	Цикл підготовки	Нормативна/вибіркова
2024/2025	1	2	загальний	нормативна

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни:

познайомити здобувачів освіти із варіантами бачення предмета, специфіки, завдань, методології конфесійного (зорієнтованого на апологію релігії) й академічного (досліджує релігію зі світських позицій) релігієзнавства, основними етапами розвитку соціології релігії; надати знання про феномен релігії, особливості релігійних систем різних народів і різних часів.

Завдання навчальної дисципліни

- вивчення специфіки сучасних релігійних процесів, їх впливу на людську свідомість;
- дослідження особливостей взаємодії релігії з іншими соціальними інститутами;
- формування духовних цінностей людини та суспільства;
- засвоєння базових положень соціального аналізу релігійних інституцій;
- характеристика головних концепцій у межах соціологічного вивчення релігії;
- засвоєння сучасних підходів вивчення соціальних фактів в сфері релігійного життя.

ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- сутність та генезу релігії як соціального інституту;
- основні поняття та категорії соціології релігії;
- основні соціологічні підходи до аналізу компонентів формування релігійного світогляду;
- тенденції розвитку основних релігійних течій сучасності;
- основні підходи вивчення релігії як соціального інституту та методах його дослідження.

Після вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- аналізувати вплив релігії на розвиток соціального життя;
- оперативно вирішувати соціальні проблеми, пов'язані з віросповіданням та релігійними конфліктами шляхом збору та аналізу емпіричних соціологічних даних;
- здійснювати соціологічне забезпечення вирішення міжконфесійних конфліктів;
- забезпечувати соціологічну підтримку інституту релігії;
- здійснювати координацію інформаційних потоків з метою задоволення релігійних потреб населення;
- аналізувати особливості взаємозв'язку релігії як соціальної інституції із іншими формами суспільного буття.

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 041 Богослов'я (освітня програма Богослов'я) вивчення

дисципліни «Соціологія релігії» сприяє формуванню компетентностей та програмних результатів навчання :

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері богослов'я або у процесі навчання, що передбачають проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначеності умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність використовувати основи філософських знань для формування світоглядної позиції.

ЗК 3. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), соціально відповідально та свідомо.

ЗК 6. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні (фахові) компетенції

СК 1. Здатність аналізувати основні етапи та закономірності історичного та релігійного розвитку суспільства для формування громадянської та патріотичної позиції.

СК 3. Здатність толерантно сприймати релігійні соціальні, етнічні, конфесійні та культурні відмінності.

СК 8. Здатність використовувати основи релігієзнавчих знань для формування світоглядної позиції та міжконфесійного спілкування.

СК 10. Здатність до антропологічного, світоглядного та духовно-морального аналізу та розуміння внутрішньої антропологічної практики релігійних конфесій.

Програмні результати навчання:

РН 2. Демонстрація сформованості сукупності релігійних переконань, оцінок, поглядів та принципів, які визначають загальне бачення та релігійне розуміння світу і місце особистості у ньому, а також її релігійні позиції, програми поведінки та діяльності.

РН 3. Розуміння необхідності балансу між свободою та відповідальністю в демократичному суспільстві, визнання власної відповідальності за свої вчинки, дотримання стандартів професійної етики, адаптація своєї поведінки до прийнятих системних цінностей.

РН 8. Демонстрація знань основних етапів та закономірностей історичного та релігійного розвитку суспільства, уміння проводити його аналіз з метою формування громадянської та патріотичної позиції на сучасному етапі; вміння використовувати теоретичні знання для формування політичних переконань та свідомої патріотичної позиції.

РН 12. Демонстрація базових знань в галузі діяльності різних конфесій на основі інформаційної та бібліографічної культури та вміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології в роботі теолога.

ПЛАН КУРСУ

Назва змістових модулів та тем	Лекц	Прак (сем.)	Завдання для самостійної роботи
Змістовий модуль 1. Релігія як суспільний феномен			
Тема 1. Загальні особливості функціонування соціології релігії	2	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Підготовка до семінарського заняття, опрацювання першоджерел та навчальної літератури, підготовка реферату. 3. Самостійне опрацювання теоретичних питань: <ul style="list-style-type: none"> • Проблема інтегрованості соціологічних теорій релігії в контексті соціально-філософського знання. • Вплив еволюціонізму та християнського креаціонізму на соціологічну думку • Складність та умовність соціологічних теорій релігії. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки сайті підтримки навчальних програм.
Тема 2. Взаємодія людини та релігії в соціумі	4	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Підготовка до семінарського заняття, опрацювання першоджерел та навчальної літератури, підготовка реферату. 3. Самостійне опрацювання теоретичних питань: <ul style="list-style-type: none"> • Сучасні підходи вітчизняних релігієзнавств до феномена релігії • Релігійні організації в історико-соціологічній перспективі. • Проаналізувати концепцію творця людини, виходячи з Біблії, Корану, Тори. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки сайті підтримки навчальних програм.
Змістовий модуль 2. Суспільна природа релігії			
Тема 3. Релігія та основні соціальні інститути суспільства	2	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Підготовка до семінарського заняття, опрацювання першоджерел та навчальної літератури, підготовка реферату. 3. Самостійне опрацювання теоретичних питань: <ul style="list-style-type: none"> • Громада. Церква. Секта. (відмінності між церквою і сектою). • Основні пріоритети державної політики

Назва змістових модулів та тем	Лекц	Прак (сем.)	Завдання для самостійної роботи
			<p>щодо релігії та церкви в сучасному українському суспільстві.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Релігія, наука, освіта, мистецтво. <p>4. Виконання тестових завдань для самоперевірки сайті підтримки навчальних програм</p>
<p>Тема 4. Християнське віровчення та християнський культ у сучасному українському суспільстві</p>	2	4	<p>1. Опрацювання лекційного матеріалу.</p> <p>2. Підготовка до семінарського заняття, опрацювання першоджерел та навчальної літератури, підготовка реферату.</p> <p>3. Самостійне опрацювання теоретичних питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сучасний стан релігійності молоді. • Роль релігійних змін в трансформації обрядових традицій. • Впровадження православних цінностей у систему державної освіти (світської). <p>4. Виконання тестових завдань для самоперевірки сайті підтримки навчальних програм</p>
Змістовий модуль 3. Релігія та суспільство: особливості взаємодії			
<p>Тема 5. Реалізація релігійної толерантності та свободи совісті в українському соціумі</p>	4	2	<p>1. Опрацювання лекційного матеріалу.</p> <p>2. Підготовка до семінарського заняття, опрацювання першоджерел та навчальної літератури, підготовка реферату.</p> <p>3. Самостійне опрацювання теоретичних питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Проблема формування релігійної терпимості. • Космополітизм, як форма соціального відсторонення. • Міжконфесійні конфлікти в регіонах України. <p>4. Виконання тестових завдань для самоперевірки сайті підтримки навчальних програм.</p>
<p>Тема 6. Роль християнства та видатних історичних особистостей у розвитку духовності</p>	2	4	<p>1. Опрацювання лекційного матеріалу.</p> <p>2. Підготовка до семінарського заняття, опрацювання першоджерел та навчальної літератури, підготовка реферату.</p> <p>3. Самостійне опрацювання теоретичних питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Вплив зовнішніх факторів на стан релігії як соціального інституту в Україні.

Назва змістових модулів та тем	Лекц	Прак (сем.)	Завдання для самостійної роботи
українського соціуму			<ul style="list-style-type: none"> • Пояснити, у чому сутність ідеї вчення про співвідношення “Людина-Космос” у видатного українського мислителя Г. Сковороди? • Релігійна соціалізація особистості та утвердження духовних цінностей громадянського суспільства в сучасній Україні. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки сайті підтримки навчальних програм

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні види контролю:

1. Поточний контроль – здійснюється протягом семестру шляхом опитування на семінарських (практичних) заняттях, перевірки виконання тестових завдань, виконання творчих робіт, модульних контрольних робіт тощо. За змістом він включає перевірку ступеню засвоєння навчального матеріалу, який охоплюється темою лекційного та семінарського заняття, уміння самостійно опрацьовувати навчально-методичну літературу, здатність осмислювати зміст теми, уміння публічно та письмово представити певний матеріал, а також виконання завдань самостійної роботи.

2. Підсумковий семестровий контроль – здійснюється у формі екзамену шляхом визначення ступеню засвоєння студентом навчальної дисципліни за результатами виконання екзаменаційного тестування.

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу в КПУ». Результати поточного контролю здобувачів вищої освіти є складовими елементами підсумкової оцінки з дисципліни.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО (СЕМЕСТРОВОГО) ОЦІНЮВАННЯ

Поточне оцінювання під час навчальних занять та самостійної роботи						Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	25	100
10	15	15	10	15	10		

**РОЗПОДІЛ БАЛІВ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО
(СЕМЕСТРОВОГО) ОЦІНЮВАННЯ**

Контрольний захід	Бали
Модуль №1	25
Тест 1	5
Семінарські заняття 1-2	10
Самостійна робота	10
Модуль №2	25
Тест 2	5
Семінарські заняття 3-4	10
Самостійна робота	10
Модуль №3	25
Тест 3	5
Семінарські заняття 5-6	10
Самостійна робота	10
Екзаменаційне тестування	25
Разом	100

Шкала оцінювання: 100-бальна, національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Бейлін М. В. Основи наукових досліджень : [навч.-метод. посіб.] / М.В. Бейлін. – Х. : Оберіг, 2012. – 184 с.
2. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень : [навч. посіб.] / В.В. Ковальчук. – 4-е вид., перероб. і допов. – К. : Професіонал, 2007. – 240 с.
3. Колесников О. В. Основи наукових досліджень : [навч. посіб. : для студ. ВНЗ] / О.В. Колесников. – 2-е вид., випр. та допов. – К. : Центр учб. л-ри, 2011. – 144 с.
4. Корягін М. В. Основи наукових досліджень : [навч. посіб.] / М. В. Корягін. – К. : Алерта, 2014. – 622 с.
5. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : [навч. посіб.] / О. В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2009. – 206 с.
6. Макогон Ю. В. Основи наукових досліджень в економіці : [навч. посіб.] / Ю.В. Макогон. – 2-е вид. – Донецьк : Альфа-прес, 2007. – 144 с.
7. Основи методології та організації наукових досліджень : [навч. посіб. : для студ. ВНЗ] / А. Є. Конверський та ін. – К. : Центр учб. л-ри, 2010. – 352 с.
8. Основи наукових досліджень : [навч.-метод. посіб.] / Р. Крохмальний та ін. – Л.: ЛНУ ім. І. Франка, 2013. – 312 с.
9. Основи наукових досліджень : [навч. підруч.] / В. І. Саюк та ін. – К. : Пед. Думка, 2012. – 144 с.
10. Основи наукових досліджень : методологія, організація, оформлення результатів : [навч. посіб. для студ. ВНЗ] / В. М. Головій та ін. – К. : Хай-Тек Прес, 2010. – 344 с.
11. Пилипчук М. І. Основи наукових досліджень : [підручник] / М. І. Пилипчук. – К. : Знання, 2007. – 272 с.
12. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень : [навч. посіб.] / В.І. Романчиков. – К. : ЦУЛ, 2007. – 254 с.
13. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково дослідницької діяльності. Підручник, К., Знання-Прес. – 2002. – 295 с.

Допоміжна:

1. Андрусішин, Б.І., Бондаренко, В.Д. Державно-церковні відносини: історія, сучасний стан та перспективи розвитку. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: 2011. 387 с.
2. Академічне релігієзнавство: Підручник / [За наук. ред. проф. А.Колодного]. — Київ: Світ Знань, 2010. — 862 с.
3. Дюркгейм Є. Первісні форми релігійного життя: Тотемна система в Австралії. К.: Юніверс., 2002. с. 427.
4. Паращевін М. А. Інтегративна роль релігії: історикосоціологічний нарис / М.А. Паращевін. — Київ : Інститут соціології НАН України, 2004. — 152 с.
5. Паращевін М. Релігія та релігійність в Україні. – К.: Інстут політики, ІС НАНУ, 2009.
6. Релігія в контексті соціокультурних трансформацій України. Колективна монографія. / Відп. ред. д.філос.н. Л.Филипович. – К., 2009.
7. Релігія і політика в сучасній Україні / За ред. І. Ф. Кураса. — Київ : Наукова

думка, 2000. — 268 с.

8. Рязанова Л. С. Релігійне відродження в Україні: соціокультурний контекст / Л. С. Рязанова. — Київ : Біла криниця, 2014. — 240 с.
9. Свобода релігії та віросповідання в Україні в контексті дотримання міжнародних стандартів з прав людини та основних свобод / Українська Гельсінська спілка з прав людини; Центр правових та політичних досліджень "СІМ" / Володимир М. Яворський (упоряд.). — Х.: Фоліо, 2005. — 92с
10. Филипович Л. О., Бабій М. Ю., Єленський В. Є., Здіорук С. І., Колодний А. М. Релігія і нація в суспільному житті України й світу / НАН України; Інститут філософії ім. Г.С.Сковороди. Відділення релігієзнавства / Людмила Олексіївна Филипович (ред.). — К.: Наукова думка, 2006. — 287с.
11. Церква і соціальна комунікація: Найголовніші документи Католицької Церкви про пресу, радіо, телебачення, Інтернет та інші медіа (1936-2003) / Український Католицький ун-т; Інститут релігії та суспільства / Михайло Перун (упоряд., наук. ред.), Роман. Скакун (пер. з англ.). — Л.: Видавництво Українського Католицького ун-ту, 2004. — 440с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. www.socis.kiev.ua — сайт центру соціальних та маркетингових досліджень (Київ), викладено багатий емпіричний матеріал (результати соціологічних досліджень, публікації центру, статистичні дані).
2. www.sociology.kharkov.ua—SociologyHall, сайт соціологічного факультету ХНУ ім. В. Н. Каразіна.
3. <http://www.socium.info/library.html> — бібліотека соціологічної літератури.
4. www.uceps.com.ua/ukr/all/sociology (Архів соціологічних даних Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, м. Київ).
5. www.ukrstat.gov.ua (Статистичні матеріали Держкомстату України).
6. <http://www.religio.ru> (Світ релігії).
7. <http://www.interfax-religion.ru> (Інформаційний сайт Інтерфакс релігія).
8. <http://atheismru.narod.ru/> (Розум та віра).
9. <http://www.ateism.ru> (Сайт атеїстів «Людна – важніше за бога»).
10. <http://lib.socio.msu.ru/l/library> (Соціальна природа релігії. Левада Ю.О.).
11. <http://www.atheism.ru/> («Науковий атеїзм»).
12. <http://www.religare.ru/index.htm> (Релігія та ЗМІ).
13. <http://relig.philosophy.pu.ru/> (Інститут релігієзнавства).
14. <http://religion.sova-center.ru/> (Релігія в світському суспільстві).